

ימי המעשה ופשט מנהגם בארץ ובחוץ לארץ בין האשכנזים, אולם הספרדים אינם יודעים ממנהג זה ושבת המנהג הזה הנאון בעל יוסף אומץ (סי' תקפ"ח) וכן הביא הנאון ר' משה מכיר בסדר היום (דף מ"ג) מנהג זה ואחריהם נמשך הנאון יעב"ץ ז"ל בסידורו, אולם בסידור רשב"ן כתב שהנאונים תקנו לומר ששה מזמורים הללו קורם קבלת שבת כנגד שש תקיעות שתקנו חכמי התלמוד בבבלי, (שבת ל"ה סוכה נ"ג ולעיל) וכשבטלו התקיעות עשו זכר ע"י אמירת אלו פרקים שבתהלים.

כשחל יום טוב בשבת אין אומרים לכו נרננה כדי שלא לבייש את היום לפני השבת ולכן אין אומרים ג"כ פני שבת נקבלה, אולם לפי מנהג ספרד נוהגים להתחיל מזמור לדוד ואומרים אנא בכח ולכה דודי חרוז הראשון ושני ואחרון ומדלגין השאר ומתחילין בואי בשלום, ואח"כ אומרים מזמור שיר ליום השבת ואין מקפידין על ביוש יום טוב, וכן כשחל שבת אחר יו"ט דהיינו כשאסרו חג הוא בשבת מדלגין הה' מזמורים הראשונים, אולם בשער הכולל לסידור תורה אור (פ' י"ז אות ו') כתב בשם האדמו"ר בעל התניא ז"ל לאמרם, ופלא שראיתי בלוח חב"ד, "היום יום" (לשנת תש"ג תש"ד) שהופיע בפקידת האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל בניו יאָרק שכתב, "מתחילין מזמור לדוד ולא לכו נרננה וכן בכל שבת מוצאי יו"ט" (מרור יום השבת ג' תשרי תש"ד).

והא דאין אנו אומרים, "פני יו"ט נקבלה" דשבת אינו צריך קידוש בית דין דממילא קאתי, (ביצה ט"ז) הלכך צריך לצאת לקראתה לקבלה, אבל יום טוב שבא אלינו ע"י קידוש בית דין וע"י הזמנותינו ואינו בא מעצמו, אין צריך לצאת לקראתו לקבלה, (בית דוד רס"ד).

אומרים מזמור כ"ט שבתהלים ומבואר בכתבי האר"י ז"ל התקונים הגדולים הנעשים בעולמות העליונים הקדושים ע"י אמירת מזמור זה בקבלת שבת, (ראה בשמים ראש אוצר התפלות רצ"ח).

יש נוהגין לומר קורם מזמור זה באו ונצא לקרא כלה וכו', ונרפם באיזה סידורים ומסורו מהא דאמר רבי חנינא (שבת קי"ט) "באו ונצא לקראת שבת המלכה" ויש מקומות שנוהגין לצאת לחצר ביהכ"נ ולאמר, (ראה מג"א סי' רס"ב) ואחרים נהגו לצאת לשרה, (ראה ארץ חיים להר"ח סתהון סי' רס"א) וכן נאמר בשלחן ערוך של אר"י ז"ל, "קבלת שבת תצא לשרה בסוד חסד תפוחין קדישין וכו', וצריך להיות מעומד ופניו למערב וטוב אם מקום גבוה וכו' — ויאמר כל הסדר ועיניו סגורים עד ר' "לאורך ימים" (דף כ"ט וראה ג"כ כנה"ג רס"ב שו"ת שמש צדקה סר' שמשון מורפורגו סי' י"א).

אומרים אותו בעמידה שנתקן נגד תפלת עמידה, (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ג).

תקנו המקובלים לומר אנא בכח אחר מזמור כ"ט בליל שבת משום

שהו' שמות היוצאין מאנא בכח שייכין עם הז' קולות שבמזמור (תיקונין), תיקון כ"א וראה יסודי ישראל דף ר"ח מזה).

לכה דודי

מחבר השיר הזה הוא הרב ר' שלמה אלקבץ (רבו וניסו של ר' משה קורדובורו שחי בתחלת המאה הרביעית לאלף זה) ויסר שירו ע"ש מאמרו של ר' חנינא ור' ינאי שאמרו באו ונצא לקראת שבת המלכה, (שבת קי"ט) ושמו חתום בראשי החרוזים.

בסדר היום להרב משה בן מכיר (חי באותו הזמן בארץ ישראל) מביא נוסחה אחרת משיר לכה דודי זה שחברו מהר"ש אלקבץ ולא נודע מי חברו, ואין דמיון בין נוסחת מהר"ש אלקבץ לזו שהביא בעל סדר היום ובנראה שלפני ר' שלמה אלקבץ היתה נוסחה קודמת וע"פ סדר השיר הנמצא בירינו, והאר"י ז"ל בחר בשירו כי נגע עליו דרך קבלה ודבריו מסכימים אל האמת וכן אמרו בזוהר תרומה אמרו בשירים ותשבחות דאית בהון קבלה אמיתית, (ראה מזה חמדת הימים דף נ"ז).

כשמגיעים להחרוזו האחרון מהפכים הפנים לצד הפתח כדרך שיוצאין לקראת המלך, או כחתן היוצא לקראת הכלה, (פמ"ג שם) ונוהגים להפך הפנים פעם למזרח ופעם למערב, כי מחכים השבת לקבלו מימין ומשמאל ואומרים „באי כלה" פעמים בקול ופעם הג' בלחש, (פע"ח) אולם בתיקונים מוזכר לאמר רק ב' פעמים, (תיקון ח"י) וכן נראה מדברי רבי חנינא, (שבת קי"ט) ובסדר היום כתב לאמרו ז' פעמים שעולין כמנין שכינה, ומתפלל שלא תזון שכינתו מעלינו ומעל עמו ואע"פ שאין אנו כדאין הוא שוכן בתוכנו, אולם מדברי המהרש"א (ב"ס ל"ב) נראה דב' פעמים די, אבל הואיל ומנהיגו לאמרו ג' פעמים אומרים פעם הג' בלחש, (ראה נגיד ומצוה מזה) ומנהג הגאון חכם צבי ז"ל היה שהיה שוחה פניו לצד שמאלו שהוא כנגד ימין השכינה ובפעם ב' לימינו וכשאומר באי כלה פעם ג' השתחוה לפניו ואמר בלחש, (סידור יעבץ).

מנהג אשכנז שמיד אחר קבלת שבת מנחמין האבלים, כי בכניסת השבת שוב אין האבל יכול להתאבל ברבר של פרהסיא, ומקום קבוע היה לאבלים בביהכ"נ כדרך שהיה להם מקום קבוע בבית המדרש, (ראה פיר"א פ' י"ז) והולך החכם וזקני העיר לפני פתח ביהכ"נ ועושין מבפנים כעין ב' שורות והאבל עובר ביניהם ומנהג יפה הוא, (ראה פמ"ג רפ"ז ופסוק של"ה).

אומרים את השיר „לכה דודי" בעמידה שהרי רבי חנינא התעטף וקאי ואמר, (ב"ס ל"ג) והאר"י ז"ל הזהיר לאמר כל הקבלת שבת בעמידה משום שמדבר ליום נתינת התורה, (הגאון חיד"א ז"ל בספרו מורה באצבע סי' ד' אות קמ"א וראה באה"ט רס"ב).